

ABDÜLFETTAH RAUF VE YAHYA KEMAL BEYATLI

Mümin Ali

Dr., Uluslararası Balkan Üniversitesi, mumin.aliov@ibu.edu.mk

ORCID: 0000-0001-6779-3066

DOI: <http://doi.org/10.51331/EB10MA>

GİRİŞ

“Vatan bende garîbdir, ben vatanda garîbim.

Rûhen uzak kalmışım gerçi cismen karîbim.”¹

Abdül Fettah Rauf (Fettah Efendi) ve Yahya Kemal Beyatlı, Üsküp şehrinin havasını solumuş ve benzer bir coğrafyanın kaderini kısmen de olsa paylaşmışlardır. Her iki ismin fikir dünyası, Balkanlar ve tabiri caizse Türk-İslam medeniyeti ekseninde şekillenmiş; bu yönüyle ortak bir düşünsel çizgide yer almışlardır. Yahya Kemal Beyatlı’daki geleneği sürdürme arzusu, tarih bilinci ve millet-kimlik şuurunun; Abdül Fettah Rauf Efendi’de İslami yaşam biçimiyle tezahür ettiği görülmektedir. Abdül Fettah Rauf önemli şahsiyetlere, başta Mehmet Akif Ersoy ve Necip Fazıl Kısakürek gibi isimler olmak üzere, şiirlerinde yer vermiştir. Yahya Kemal Beyatlı da Fettah Efendi’nin şiirlerinde anarak yer verdiği isimler arasında dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda, “Yahya

1 Abdül Fettah Rauf, “Vefâsız Yurda İ’lân-ı Nefret,” *Yine Vatan İçin*, haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2021), 27.

Kemâl'e" ve "Yahyâ Kemâl'e Nazîre" başlıklı şiirleri, Abdülfettah Rauf'un Yahya Kemal'i konu edindiği ve ona dair düşüncelerini mısralar aracılığıyla aktardığı metinler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu metinler, içerik yönünden incelenmekte ve analiz edilmektedir.

M. Fatih Köksal'ın "Sana Benzer Güzel Olmaz-Divan Şiirinde Nazire-" adlı eserinde belirttiği üzere üç tür nazire mevcuttur: Öykünme, taklit, geçme vb. (Köksal, M. F., 2018). Buradan hareketle, Abdülfettah Rauf'un taklit seviyesinde kaldığını ifade etmek gerekmektedir. Fettah Efendi naziresinde kelime tercihi, anlam derinliği ve düşünce bağlamı incelendiğinde metnin taklit aşamasında kaldığı görülmektedir. "Yahyâ'sını ihyâya özenmiş gibi Hâtif /Şi'rim dahi isminle müdâm olsun erenler" mısralarından da anlaşılacağı üzere bir özenme söz konusudur. Ayrıca "Yahyâ Kemâl'e" adlı şiirinde yer alan "Baba-yı zamândan" ifadesi klasik Osmanlı şiiri bağlamında değerlendirildiğinde, lisan ve vezin açısından sorunlu bir kullanım olarak addedilmektedir. Bu da iki temel nedenle olur: Dil ve üslup tutarsızlığı (klasik üslûba aykırılık). Klasik şiirde, özellikle divan şiirinde kullanılan dil Arapça ve Farsçadan oldukça etkilenmiş, yüksek sanatlı ve estetik kaygılarla örülmüş bir dildir. "Baba-yı zamân" gibi halk ağzına kayan ya da daha kaba ve günlük algılanan ifadeler bu üslûba uygun görülmemektedir. Bu tür bir ifade, klasik şiirin "fasih" ve "mukaddes" sayılan söz kalıplarıyla uyuşmamaktadır. Özellikle "baba" kelimesi, o bağlamda biraz ağırsama ya da mizahî çağrışımlara kapı aralamaktadır. Ayrıca Abdülfettah Rauf, beyitte de geçtiği üzere, mahlas olarak "Hâtif"i kullanmaktadır.²

Güncel Türkçe Sözlük Nazire kavramını şu şekilde izah etmektedir: "Karşılık olarak, benzetilerek yapılan davranış, söz." Özetle,

2 İlgili konu için bkz; Abdülkadir Dağlar, "Üsküp'ün Törelî Şairi Abdülfettâh Raûf'un Hâtif Mahlasıyla Söylediği Şiirler." *Abdülfettah Rauf: Şiiri, Düşünce Dünyası ve Hayatı*. Ed. Sevba Abdula. (Üsküp: IDEFE Yayınları) 2023, 129-152.

edebiyat disiplininde nazire kavramı, “Başka bir manzume örneği alınarak aynı ölçü ve aynı uyakla yazılan şiir” olarak tanımlanmaktadır.³ Hakeza Devellioğlu’nun hazırladığı Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lûgat’ta nazire kavramı şöyle tanımlanmaktadır; nazire (نظيره) a.i.c.: nazair): 1. örnek, karşılık 2. ed. bir şairin manzum bir eserine (çok zaman gazeline) başka bir şair tarafından aynı vezin ve kafiye de olmak üzere yapılan benzer. 3. kadın adı.” olarak geçmektedir.⁴

Rauf’un *Yine Vatan İçin*, “Vefâsız Yurda İ’lân-ı Nefret” adlı şiirinden anlaşılacağı üzere, şairin ifadesi hem ferdî bir iç dünyayı hem de aidiyet ve kimlik duygusunu teferruatlı-derinlikli biçimde yansıtmaktadır. Bu beyti girizgâh mahiyetinde açıklamak gerekirse; “Vatan bende garîbdir” ifadesiyle vatanın, şairin dâhilî dünyasında artık yabancılaştığı, içselleştirilememiş bir mekân hâline geldiği ima edilmektedir. “Ben vatanda garîbim” söyleminde, şairin kendi vatanında bile kendini yabancı, yalnız ve dışlanmış hissettiğini vurgulanmaktadır. “Rûhen uzak kalmışım gerçi cismen karîbim” ise bedenî olarak vatanda bulunsa da ruhen ona ait hissedemediğini, zihinsel ve duygusal bir yabancılaşma yaşadığını dile getirmektedir. Bu beyitte hem içsel yalnızlık hem de kültürel yabancılaşma temaları ön plana çıkmaktadır. Şair, içinde yaşadığı topluma fiziksel olarak yakın olsa da, değerleriyle, düşünsel yönüyle ve çağın yönelimleriyle uyummadığını ifade etmektedir. Bu durum, manevi kimliğinde bir bölünme ve aidiyet krizine işaret etmektedir. Yahya Kemal’in şiirlerinde rastlanılan ruh-beden meselesi, gelenek-modernite ilişkisi ve vatan sılası gibi temalar, Fettah Efendi’nin⁵ beyitlerinde de benzer

3 <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 05.05.2025)

4 Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, 29. baskı, (Ankara: Aydın Kitabevi, 2012), 952.

5 Hayatı hakkında bilgi için bkz; M. Aruçi, “Fettah Efendi,” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, cilt 12, (Ankara: TDV Yayınları, 1995), 483-484.

biçimde yankı bulmaktadır. Dolayısıyla, bu beyitleri bir şairin yalnızca kişisel duygularını değil, aynı zamanda kültürel belleğin ve aidiyetin kırılğanlığını dile getiren, çağını ve kendini sorgulayan içsel bir yakınma olarak değerlendirmek de söz konusudur. Vatanında horlanmış, gurbette yalnızlığa mahkûm olmuş, çevresine yabancılaşmış bir şairin içli serzenişi, beyitlerinde derin bir yankı bulmaktadır. Hakeza görüldüğü üzere, Rauf'un şiirlerinde vatan⁶ mefhumu, sâdece coğrafi bir unsur değil, bununla beraber duygusal, kültürel ve ruhaniyet boyutlarıyla geniş bir anlam evrenine sahiptir. Bahtiyar Vahapzade'ye bir gün "Şair nasıl olunur?" diye sorulduğunda verdiği cevap, şiirin kaynağına dair çarpıcı bir hakikati ortaya koymaktadır. "Sevdiğini elinden alacaksın - Benim vatanımı elimden aldılar." Bu söz, şiirin yalnızca estetik bir üretim değil, aynı zamanda derin bir kayıp, hasret ve acı tecrübesinin dile gelişi olduğunu göstermektedir. Şair, sevdiği şeyin - ister insan, ister vatan, ister hatıra - elinden alınmasıyla kelimelere sığınmaktadır. Şiir, bir anlamda bu kaybın ve özlemin telafisidir. Bu bağlamda, edebî metinler yalnızca bireysel bir anlatım biçimi değil, aynı zamanda tarihsel ve kültürel travmaların da izlerini taşımaktadır. Özellikle bir başka şairin ardından kaleme alınan şiirler, hem kişisel bir veda hem de bir edebî hafıza örneği olarak değerlendirilmelidir. Yahya Kemal'in "Veda Gazeli" adlı şiiri ile Abdülfettah Rauf'un "Yahyâ Kemâl'e Nazîre"si birlikte değerlendirildiğinde, bu iki metin arasında hem edebî hem de duygusal düzlemde anlamlı bir kesişme olduğu dikkat çekmektedir.

Türk şiir geleneği, tarih boyunca sadece ferdi duyguların dışavurumu değil, aynı zamanda kültürel sürekliliğin, toplumsal belleğin ve medeniyet tasavvurunun da bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu geleneğin en önemli damarlarından

6 Ayrıntılı bilgi için bkz; Ertuğrul Karakuş, *Üsküp'ün Âkîf'i: Balkan şairi Üsküplü Abdülfettah Rauf'un Şiiri Üzerine Makaleler* (İstanbul: Kriter Yayınları, 2021), 1-84.

biri ise mâzîyle kurulan estetik ve fikrî bağların, çağlar arasında aktarılabilmesini sağlayan edebî ünsiyetlerdir. Edebî ünsiyetler; şairlerin birbirine yazdığı şiirler, nazireler, ithaflar ya da mer-siyeler aracılığıyla hem bireysel etkilenmeleri hem de kolektif kültürel kimlikleri yeniden üretmektedir. Bu minvalde Abdül-fettah Rauf'un, Yahya Kemal Beyatlı'dan ilham ile kaleme aldığı “Yahyâ Kemâl'e Nazîre” ve “Yahyâ Kemâl'e” adlı şiirleri, klasik nazire geleneğiyle modern şiir duyarlılığını bir araya getiren öz-gün örnekler olarak dikkat çekmektedir.

Yahya Kemal Beyatlı, klasik Türk şiirinin biçimsel disiplini ile modern düşüncenin tarihsel ve derûnî katmanlarını birleştiren öncü şairlerden biridir. Şiirlerinde hem bireysel hem toplumsal kimlik meselelerine eğilmiş, medeniyet tasavvuru, millî tarih, dinî duyarlılık ve estetik zarafeti aynı potada eritmiş ender bir sanatkârdır. Abdülfettah Rauf ise Yahya Kemal'in bu yönünü sa-hiplenmiş, husûsen tasavvufî semboller, geleneksel imgelem ve nazım biçimleriyle harmanladığı şiirlerinde Yahya Kemal'in izi-ni hem biçimsel hem de düşünsel düzeyde sürmüş bir ilim erba-bıdır. Özellikle “Yahyâ Kemâl'e Nazîre” adlı şiiri, Yahya Kemal'in “Veda Gazeli”ne doğrudan yazılmış bir nazire olup, şairin estetik yaklaşımına içeriden bir karşılıktır. Yapılan incelemeler netice-sinde, söz konusu şiirlerin “mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlün” aruz ölçüsüne uygun olarak kaleme alındığı tespit edilmiştir. Beyitler hâlinde yazılmış olan ve ilk olarak incelenen “Yahyâ Kemâl'e Nazîre” adlı şiir on üç beyitten oluşurken, “Veda Gazeli” beş beyitten meydana gelmektedir. Diğer yandan, “Yahyâ Kemâl'e” başlıklı şiir ise altı beyitten oluşmaktadır. Bu araştırmada, söz konusu iki şiiri tematik ve edebî bağlamda irdeleyerek, Abdül-fettah Rauf'un Yahya Kemal'e duyduğu hayranlığı nasıl estetik bir söyleme dönüştürdüğünü analiz etmektedir. Rauf'un şiirle-ri, sadece bir şairin bir başka şaire duyduğu hayranlığı ifade et-mekle kalmaz, aynı zamanda gelenek, kimlik, aşk, tasavvuf ve modernleşme ekseninde Türk şiirinin taşıyıcılığını da üstlenen

olarak değerlendirmek mümkündür. Hakeza, Yahya Kemal Beyatlı, şiirinde sürekliliğe önem veren bir anlayışı benimseyerek geleneği daima meşru ve ehil bir kaynak olarak görmektedir. Bu çerçevede, onun klasikleşmiş söylemi dikkate değerdir: “Ne harâbî ne harabatiyim/Kökü mazîde olan âtiyim.” Benzer şekilde, Rauf da gelenekle bağını koparmayan bir şair olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, esas mesele geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kurmak ve gelenek ile çağ arasında sürekliliği sağlamaktır (Ali, 2024, s. 37-40). Rauf da bu anlayışı sürdüren şairler arasında yer almaktadır. Ayrıca Fettah Efendi’nin eserlerinde Osmanlı edebiyat tarzı ve kültürünün belirgin bir şekilde hâkim olduğu görülmektedir. Bu yönüyle, Osmanlı Sonrası Makedonya Türk Edebiyatı (MTE) dönemine dâhil edilebilecek bir edebî birikime sahip olduğu da aşîkârdır.⁷

“Yahyâ Kemâl’e Nazîre” Adlı Şiirin Tematik Açısından Analizi

Abdülfeftah Rauf’un “Yahyâ Kemâl’e Nazîre” başlıklı şiiri, klasik nazire geleneğine uygun olarak, hem biçimsel hem de muhteva açısından Yahya Kemal’e duyulan hayranlığı ve edebî bağlılığı ifade etmektedir. Şiir, geleneksel Türk şiirinin söyleyiş biçimlerine, tasavvufî kavramlara ve mazmunlara yaslanırken, Yahya Kemal’in şiirindeki estetik, tinsel düzlem ve kimliksel vurgulara da güçlü göndermeler içermektedir. Rauf’un “Yahyâ Kemâl’e Nazire” adlı şiiri, doğrudan Yahya Kemal Beyatlı’nın *Eski Şiirin Rûzgârıyla* adlı eserinde yer alan “Veda Gazeli”ne yazılmış bir metindir. Orhan Okay’ın belirttiği üzere, *Eski Şiirin Rûzgârıyla* (1962), divan şiirini 20. yüzyılda da yaşatma düşüncesiyle; biçim, yapı ve muhteva açısından tamamen klasik tarzda kaleme

7 Mümin Ali, *Köprü Dergisi Ekseninde Teşekkül Eden Makedonya Türk Edebiyatı (şiir)*. (Üsküp: Divan Yayıncılık, 2022), 37.

alınmış şiirlerin bir araya getirildiği bir eserdir. Eser; “Selimnâme”, “Gazeller”, “Şarkılar”, “İthaf” ve “Kıt‘alar-Beyitler” başlıkları altında beş kısımdan müteşekkildir. Beyatlı, tarihin kadim ve görkemli dönemlerine ait hadiseleri, bu devirlerin lisanıyla anlatmayı mühim gördüğü için, eserdeki şiirlerin bütünü klasik dil özellikleriyle yazılmıştır.⁸ Bu yönüyle, klasik şiir geleneğinin içindeki nazire kültürünü devam ettirirken, aynı zamanda Yahya Kemal’in gazel estetiğine içeriden bir cevap niteliği taşımaktadır. Aslında araştırmaya konu olan şiirler arasındaki bağlantıyı somutlaştıran ve nazire geleneğini doğrudan bir örneği olarak okumak da mümkündür. Şiirin ilk beyitlerinden itibaren tasavvufî bir tema hâkimdir: “Son fecrime bir neş’eli şâm olsun erenler / Aşkın bâğı gülbûy-ı meşâm olsun erenler” dizelerinde ‘aşk’ ve ‘erenler’ gibi kavramlarla, hem bireysel aydınlanma hem de ilahî aşkın keşfi vurgulanmaktadır. Bu tür bir söylem, yalnızca bireysel bir iç yolculuğu değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir aidiyetin ifadesidir. “Ferhâd ile Mecnûn’a selâm olsun erenler” dizesiyle klasik aşk hikâyelerinden referans alan şair, geçmiş edebiyat birikimini güncel bir şiir anlayışıyla harmanlamaktadır. Bu referanslar, Yahya Kemal’in klasik şiir mirasıyla kurduğu ilişkiyi hatırlatmakta ve Rauf’un aynı örfü kendi şiirinde sürdürdüğünü göstermektedir.

Şiirin orta bölümlerinde kanaat, iman, fenâ, ebrâr, zühd gibi kelimelerle tasavvufî bir dünya kurgulanmaktadır. “İmân ile kat’ ettiğimiz râh-ı fenâda / Hem-râh bize ebrâr-ı kirâm olsun erenler” beyti, bu dünyanın merkezinde insanın ontolojik anlam arayışına dikkat çekmektedir. Bu beytin yanı sıra, “Biz terk-i enâm eyleyerek lezzeti bulduk” gibi söylemler, dünyevî arzuların terk edilmesini ve manevî olgunlaşmayı savunmaktadır. Şiirin son kısımları Yahya Kemal’in hem bir fert hem de bir edebî şahsiyet

8 Orhan Okay, “Yahya Kemal Beyatlı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, cilt 6 (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992), 35–39.

olarak idealleştirildiği ifadeler yer almaktadır. “Yahyâ’sını ihyâyâ özenmiş gibi Hâtif / Şî’rim dahi isminle müdâm olsun erenler” beytinde Rauf, şiirinin amacını Yahya Kemal’in adını yaşatmak olarak dile getirmektedir. Bu nazire geleneğinin ötesinde, bir tür şiirsel misyonu da takdir etmektedir. Sonuç olarak, “Yahyâ Kemâl’e Nazîre” şiiri; estetik derinliği, tematik zenginliği ve kültürel devamlılık vurgusuyla, Abdülfettah Rauf’un hem Yahya Kemal’e hem de geleneksel Türk şiirine olan bağlılığını ortaya koymaktadır. Şair, bu şiiriyle Yahya Kemal’in izinden gitmekle kalmaz, aynı anda kendi poetikasını da bu çizgide inşa eder.

“Yahyâ Kemâl’e Nazîre

*Son fecrime bir neş’eli şâm olsun erenler
Aşkın bâğî gülbûy-ı meşâm olsun erenler
Bir bâde-i sevdâ ile bir şûh-ı dilârâ
Mefîûnlara aksâ-yı merâm olsun erenler
Âhûları âsâr-ı bahârıyla cihânlar
Arzumıza bir lahzada râm olsun erenler
Bin neş’e ile kurduğumuz bezm-i safâda
Ferhâd ile Mecnûn’a selâm olsun erenler
Bir köşede nûş ettiğimiz câm-ı kanâ’at
Zühhâd-ı tama’kâra harâm olsun erenler
Îmân ile kat’ettiğimiz râh-ı fenâda
Hem-râh bize ebrâr-ı kirâm olsun erenler
Dünyâda sa’âdet ile kâm almayacaklar
Ukbâda cemâlinle bekâm olsun erenler
Bir nazra-i Mecnûn ile Leylâ-yı fenâyâ
Bakmuşlara ahmak diye nâm olsun erenler
Biz terk-i enâm eyleyerek lezzeti bulduk
Rindân bize mağbût-ı enâm olsun erenler*

*Halkın nesi var Hakk'a bedel ey koca nâdân
 Uşşâk-ı bekâsınca benâm olsun erenler
 Bilmem sözü ben söyleyemem şi'r ile dehre
 Bir âh-ı derûn tuhfe-i hâm olsun erenler
 Yahyâ'sını ihyâyâ özenmiş gibi Hâtif
 Şi'rim dahi isminle müdâm olsun erenler
 Yurt bülbülü dünyâyı tutan şöhretinizle
 Ma'şûkanız Üskûb'üne nâm olsun erenler”⁹*

Yahya Kemal Beyatlı'nın “Veda Gazeli” Şiirinin Tematik Açıdan Analizi

Yahya Kemal Beyatlı'nın “Veda Gazeli”, hem klasik gazel formuna uygun biçimsel yapısıyla hem de derin metafizik, tasavvufî ve edebî temalarıyla, şairin olgunluk döneminin önemli şiirlerinden biridir. Şiir, ölüm ve ayrılığa dair bir kabul ve teslimiyet eseri olmakla birlikte, aynı zamanda **şiişsel bir vedâ**, rindâne bir hayat anlayışının hûlasasıdır. Bu minvalde aşağıda şiirin beyitler hâlinde edebî analizi ve ardından genel bir değerlendirmesini sunulmaktadır.

“Veda Gazeli

*Ömrün şu biten neşvesi tâm olsun erenler
 Son meclisi câm üstüne câm olsun erenler
 Şükranla vedâ ettiğimiz câm-ı fenâyâ
 Son pendimiz ahlâfa devâm olsun erenler
 Dünyâda bu iksîr ile mes'ûd olan ervâh
 Ukbâda da sermest-i müdâm olsun erenler*

9 Abdülfettah Rauf, *Ey Yurdum*, haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023), 110-111.

*Câizse harâbât-ı ilâhîde de her şeb
Yâran yine rindân-i kirâm olsun erenler
Tekrâr mûlâki oluruz bezm-i ezelde
Evvel giden ahabâba selâm olsun erenler”¹⁰*

Beyatlı’nın “Veda Gazeli” adlı şiiri, klasik gazel biçimini kullanarak ölüm, firak, dostluk ve metafizik huzur gibi temaları rindâne ve tasavvufî bir yaklaşımla inşa ettiği eseridir. Bu şiir, hakeza Abdülfettah Rauf’un “Yahyâ Kemâl’e Nazîre” başlıklı şiirinin ilham kaynağıdır. Yahya Kemal’in şiirinde, ölüm bir son değil, dostlarla yeniden buluşulacak ebedî bir meclisin başlangıcıdır. İlk beyitte, ömrün sona erdiği “biten bir neşve” olarak tanımlanır ve son meclisin, içki/içecek dolu kadehlerle (câm) şenlenmesi temenni edilmektedir. Bu yaklaşım, rindâne bir yaşam anlayışını yansıtmaktadır. İkinci beyitte ise hayata bir memnuniyetle veda edilirken, bu tavrın sonraki nesillere öğüt olarak aktarılması arzulanmaktadır.

Üçüncü beyitte, dünyada “iksir” ile mutlu olan ruhların ahirette de daimî bir huzura erişmeleri dilenmektedir. “Sermest-i müdâm” ifadesi, tasavvufî anlamda sürekli bir vecd hâlini ifade etmektedir. Dördüncü beyitte, öte âlemde de dostlarla bir arada olma arzusu dile getirilirken, “harâbât-ı ilâhî” ifadesiyle dünyevî meclislerin kutsal bir izdüşümüne gönderme yapılmaktadır. Son beyitte ise ezel meclisinden söz edilerek, önden giden dostlara selam gönderilmektedir. Bu yaklaşım, ölümün bir ayrılık değil, ruhların tekrar buluşacağı ebedî bir devinim olduğu fikrine dayanmaktadır. Meseleye genel olarak yaklaşıldığında bu gazel, rindâne yaşam tarzını öven, ölümü yadsımadan kabul eden ve dostluk bağlarını zamana karşı yücelten bir anlayışı temsil eder. Abdülfettah Rauf’un bu gazele yazdığı nazire, yalnızca teknik

10 Yahya Kemal, *Eski Şiirin Rüzgârıyla*, 18. baskı (İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2020), 41.

bir uyarılma değil, benzer biçimde estetik ve düşünsel mirası sürdürme iradesidir. Bu bağlamda gazeli, genel çerçevesiyle ele aldıktan sonra beyit edebî açıdan yorumlanmaktadır.

*Ömrün şu biten neşvesi tâm olsun erenler
Son meclisi câm üstüne câm olsun erenler*

Bu beyitte Yahya Kemal, hayatı bir meclis ve ömrün son anlarını da içkiyle şenlenen bir sohbet olarak hayal eder. “Câm” kelimesi mecazen hem içki bardağını hem de yaşamdan alınan zevki simgelemektedir. Şair, hayata veda ederken son meclisin tam bir neşe içinde geçmesini, dolu dolu bir vedanın yaşanmasını istemektedir. Bu deyiş, rindâne (dünyaya bağlı olmayan fakat hayatı da keyifli yaşayan) yaşam felsefesinin bir izdüşümüdür.

*Şükranla vedâ ettiğimiz câm-ı fenâyâ
Son pendimiz ahlâfa devâm olsun erenler*

Burada “câm-ı fenâ” yani fânî hayatın bardağına şükranla veda edilmektedir. Hayata bir şikâyet değil, bilgece bir memnuniyetle bakılmaktadır. Şairin “son pendimiz ahlâfa devam olsun” demesi ise kendinden sonraki nesillere bir vasiyet niteliğindedir. Hayatı şükürle tamamlama iştiağıdır.

*Dünyâda bu iksîr ile mes’ûd olan ervâh
Ukbâda da sermest-i müdâm olsun erenler*

Burada “iksîr”, yani mutluluğun sırrı, dünyada rızayla yaşayan ruhları mutlu kılınmaktadır. “Sermest-i müdâm” ifadesiyle şair, ahirette de bu ruhların daimî bir sarhoşluk - yani sonsuz huzur içinde olmalarını dilemektedir. Bu beyitte dünya ve ahiret arasında bir süreklilik fikri öne çıkmaktadır.

*Câizse harâbât-ı ilâhîde de her şeb
Yâran yine rindân-i kirâm olsun erenler*

Burada harâbât, tasavvufî bağlamda, içkihanesi gibi görünen lâkin aslında manevî keşiflerin yaşandığı yer anlamına gelmektedir.

Şair, eğer izin varsa, öte âlemde de her gece eski dostlarla, rindce yaşayan kıymetli kimselerle bir araya gelmeyi arzu eder. Tasavvufî rindâne geleneğin zirvesidir.

Tekrâr mûlâki oluruz bezm-i ezelde

Evvel giden ahibbâ selâm olsun erenler

Şiirin kapanış beyti, **önceden yazılmış bir kadere** ve ezel meclisinde başlayan dostluğa atıf yapmaktadır. Şair, “önce giden dostlara selâm olsun” derken hem onları yâd eder hem de **ölümü bir son değil, bir kavuşma** olarak görür. Yahya Kemal’in aşkınlık eksenli düşünce evreni, bu metinde en yetkin ve olgun ifadesini bulmaktadır. Biçim itibarıyla ise şiir klasik gazel formunda kaleme alınmıştır. Redifli ve kafiye yapıyla aruz vezninin inceliklerine uygun olarak işlenmiş, geleneksel nazım anlayışına bağlı kalınmıştır. Konuya tematik ve edebî bir değerlendirme perspektifinden yaklaşıldığında, ortaya çıkan genel çerçeveyi şu şekilde özetlemek mümkündür: Tema açısından, ölüm ve fanilik başta olmak üzere rindlik, dostluk, kader, tasavvufî teslimiyet ve dünya-ahiret sürekliliği gibi klasik şiir geleneğinin temel izleği olan konular dikkat çekmektedir. **Üslup**, duru ve içten bir dille kurulmuştur; ancak bu sadeliğin ardında bilgece bir ifade derinliği yatmaktadır. Şairin klasik şiir estetiğine hâkimiyeti açık biçimde görülmektedir. Söz sanatları bakımından, teşbih, mecaz ve telmih (bilhassa “ezel meclisi” vurgusu) ustalıkla kullanılarak anlam derinliği artırılmaktadır. **Şiirdeki duruş**, Yahya Kemal’in rind ve sufi çizgilerini sentezleyerek hem hayata hem ölüme estetik bir anlam yüklediğini göstermektedir. Özetle, “Veda Gazeli”, Yahya Kemal’in hem şiirsel hem düşünsel olgunluğunu yansıtan bir metindir. Bu gazelde ölüm, karanlık ve soğuk bir son olarak değil, dostlukla veda edilen, huzurla karşılanan bir geçiş olarak anlatılmaktadır. Abdülfettah Rauf’un söz konusu şiire yazdığı nazire, sadece biçimsel bir izlek takibiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda klasik şiir geleneğinin poetik ilkeleri doğrultusunda bu

mirasın bilinçli ve içtenlikli bir şekilde yeniden inşasını temsil etmektedir. Hakeza, Rauf'un payitaht şairi Beyatlı'yı ve İstanbul'u¹¹ şiirine konu edinmesi, onu klasik şiir medeniyetinin sürekliliği içerisinde anlamlı bir halkaya dönüştürmektedir.

Mukayeseli Okuma: Yahya Kemal'in “Veda Gazeli” ile Abdülfettah Rauf'un Naziresi Arasında Şiirsel Bağ

Abdülfettah Rauf'un “Yahyâ Kemâl'e Nazîre” adlı şiiri, açıkça Beyatlı'nın *Eski Şiirin Rüzgârıyla* adlı eserinde yer alan “Veda Gazeli”ne yazılmış bir naziredir. Bu şiirsel ilişki, yalnızca teknik bir biçim benzerliğini değil, aynı zamanda dünya görüşü, estetik anlayış ve tasavvufi duyarlılık açısından derin bir anlam ortaklığını da ortaya koymaktadır. Rauf'un nazire yazma gerekçesi, bir yandan Yahya Kemal'in edebî mirasına duyduğu saygının göstergesidir. Öte yandan ise bu mirası kendi poetikasında yeniden üretme çabasının da bir yansımasıdır. Kemal'in “Veda Gazeli”nde, hayatın sonu rindâne bir neşeyle karşılanırken; içki meclisi, ölüm sonrası bir dostluk sahnesine dönüşmektedir. Ölüm burada bir son bulma değil, ezeli bir meclise yeniden kavuşmadır. Rauf ise bu mirası tasavvufî bir perspektifle kendince yineleyerek yorumlamaktadır. “İmân ile kat' ettiğimiz rah-ı fenâda / Hem-rah bize ebrâr-ı kirâm olsun erenler” dizelerinde olduğu gibi, dünya hayatı bir fena (yokluk) yolu, gerçek saadet ise uhrevî yakınlık ve ebrar ile dostlukta aranmaktadır.

Ayrıca doğal olarak iki şiirin ortak yönleri kadar ayrıştığı noktalar da mevcuttur. Kemal'in şiirinde rindlik daha belirgin bir söylemken, Rauf'un şiirinde tasavvufî söylem ve manevî arınma

11 Mumin Ali, ayrıntılı bilgi için bkz; “Üsküplü Şair Abdülfettah Rauf'un Şiirlerinde İstanbul”, *Abdülfettah Rauf: Şiiri, Düşünce Dünyası ve Hayatı*, ed. Sevba Abdula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023), 315-326.

daha baskındır. Ancak her iki şairin de kullandığı semboller (câm, bezm, rind, fenâ, erenler), klasik Türk şiirinin ortak söz varlığını işaret etmektedir. Bu durum, şiirler arasında anlam düzeyinde çok katmanlı bir bağ kurmaktadır. Rauf'un "Yahyâ'sını ihyâya özenmiş gibi Hatif / Şi'rim dahi isminle müdâm olsun erenler" dizesi, bu şiirsel ilişkinin en açık ve içten beyanıdır. Burada yalnızca bir nazire değil, bir miras devralma ve yaşatma iradesi dile getirilmektedir. Dolayısıyla bu nazire, biçimsel bir öykünmeden çok daha fazlası olduğu aşikârdır; bir edebî sürekliliğin, estetik sadakatin ve anlamdaşlığın kaleme alındığı zamanlardaki ifadesi olarak değerlendirmek de mümkündür.

Ayrıca şu hususun altını çizmek gerekmektedir: Lafız tercihleri nazire geleneği çerçevesinde değerlendirildiğinde, Yahya Kemal'in kelimeleri büyük bir özen ve dikkatle seçtiği açıkça görülmektedir. Buna karşın Fettah Efendi, kelime seçiminde ve ifadelerin kurulmasında daha çok taklide dayalı bir yaklaşım sergilemekte ve özgünlükten uzaklaşmaktadır. Yahya Kemal'in "Veda Gazeli", yalnızca aruz veznine ve kültürel göndermelere değil aynı zamanda, klasik Türk edebiyatının derin yapısına da bilinçli bir şekilde referans vermektedir. Bu yönüyle söz konusu gazeli, klasik Osmanlı şiiriyle modern şiir arasında bir kopuşun edebî göstergesi olarak da değerlendirebilmek mümkündür. Öte yandan, Rauf Efendi ise geleneğe bağlı bir şair olarak klasik şiire olumlu yaklaşmaktadır. Şiirlerinde verdiği örneklerden de anlaşılacağı üzere, bu mirası yaşatma gayretini sürdürmektedir.

“Yahyâ Kemâl’e” Adlı Şiirin Tematik Açıdan Analizi

Abdül Fettah Rauf'un "Yahyâ Kemâl'e" başlıklı şiiri, Beyatlı'nın ardından kaleme alınmış olup, hem bireysel bir ağıt hem de edebiyat tarihine dair derin bir kültürel tespit niteliği taşımaktadır. Şiir, edebî önderliğin yitimi, kültürel süreksizlik, estetik kriz

ve geleneğin çöküşü gibi temalar etrafında şekillenirken; aynı zamanda Yahya Kemal'in temsil ettiği edebî bir dönemin kapandığını ilan eden bir söylem taşımaktadır. “Geçmiş şu’arımız seni bizden alacaklar / Dünyâyı tutan şi’rine hayrân dalecekler” dizelerinde, Yahya Kemal'in artık yaşayanlar dünyasından geçmiş şairler arasına katıldığı ifade edilirken, onun şiirinin geniş bir coğrafyada hayranlıkla karşılandığı vurgulanmaktadır. Bu beyit, Yahya Kemal'in şiirsel kudretinin tarihsel boyut kazanmış bir değere dönüştüğünün altını çizmektedir.

“Dîvânını al koltuğuna tekke-i aşka / Gir şeyh-i edeb hepsi mürîdin olacaklar” beyti ise Yahya Kemal'in edebiyat sanatı içerisindeki konumu ve kurucu şairlerden biri olduğu “şeyh” metaforu ile idealize etmektedir. Şiir burada, hem tasavvufî bir imge dünyasına yaslanmakta hem de Yahya Kemal'in edebiyat mektebinin manevi önderi gibi konumlandığını göstermektedir. “Baba-yı zamândan bütün erbâb-ı zebâna / Öldün ölümünle bütün öksüz kalacaklar” beyti, şairin yalnızca bir birey değil; zamanın, lisanın ve an'änenin temsilcisi olarak kabul edildiğini ortaya koymaktadır. Yahya Kemal'in vefatı, hem edebiyat dünyasında hem de kültürel bellekte derin bir boşluk ve yetim kalmışlığı imlenmektedir. “Piç kaldı edeb şimdiki şübbân-ı hevesle / Uşşâk-ı edeb rehberi nerden bulacaklar” söylemi, genç kuşaklara yönelik eleştiriyi ve gelenekle kurulan bağın zayıfladığını gözler önüne sermektedir. Burada, modernleşmenin getirdiği estetik çözümler ve anlam kaymaları da ima edilmektedir.

“Son şâ'iri gitti aceb ilk meclis-i irfân / Ukbâda nasıl çevrene hepsi dolacaklar” beytiyle Yahya Kemal'in irfan meclisinin son temsilcisi olduğu dile getirilmektedir. Şair, öte dünyada bile onun etrafında bir edebî halka oluşacağını hayal ederek Yahya Kemal'in ruhaniyetini idealleştirmektedir. Son beyit “Yahyâ bu hayâtın bize bir devr-i edebdi / Mevtinle edeb bâğları yandı solacaklar” ifadesiyle sonlanmaktadır. Beyatlı, bir devrin adı hâline

getirilmiş, şairin ölümüyle birlikte edebiyatın bahçesinin solduğu vurgulanmaktadır. Bu hem bireysel hem de kültürel düzeyde derin bir yitim duygusunu ifade eder. Sonuç olarak, “Yahyâ Kemâl’e” şiiri, yalnızca bir ölüm sonrası mersiye değil, edebiyat tarihi açısından Yahya Kemal’in temsil ettiği şiir estetiğinin kapanışını belgeleyen önemli bir metindir. Rauf’un kaleminde Yahya Kemal, hem bir usta hem de kaybedilen bir edebî çağın sembolü olarak yâd edilmektedir.

“Yahyâ Kemâl’e

*Geçmiş şu’arâmız seni bizden alacaklar
Dünyâyı tutan şi’rine hayrân dalacaklar
Dîvânını al koltuğuna tekke-i aşka
Gir şeyh-i edeb hepsi müridin olacaklar
Baba-yı zamândan bütün erbâb-ı zebâna
Öldün ölümünle bütün öksüz kalacaklar
Piç kaldı edeb şimdiki şübbân-ı hevesle
Uşşâk-ı edeb rehberi nerden bulacaklar
Son şâ’iri gitti aceb ilk meclis-i irfân
Ukbâda nasıl çevrene hepsi dolacaklar
Yahyâ bu hayâtın bize bir devr-i edebdi
Mevtinle edeb bâğları yandı solacaklar”¹²*

SONUÇ

Bu metinde, Rauf’un Beyatlı’yı merkeze alarak kaleme aldığı “Yahyâ Kemâl’e Nazîre” ve “Yahyâ Kemâl’e” adlı eserleri üzerinden geleneksel Türk şiiri ile modern edebiyat arasındaki süreklilik bağının ortaya konulması çalışılmıştır. Aynı zamanda Yahya

12 Abdülfettah Rauf, *Ey Yurdum*, haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula (Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023), 112.

Kemal'in "Veda Gazeli" şiiriyle Abdülfettah Rauf'un yazdığı nazire arasında tematik ilişkileri irdelenerek, şiirsel bir ünsiyetin boyutları açığa çıkarılmaktadır. Bu minval üzerine elde edilen bulgular, Rauf'un söz konusu şiirinin sadece edebî bir öykünmeden ibaret olmadığını; kültürel sadakat, estetik bağlılık ve şiirsel sorumluluk duygusuyla şekillenmiş özgün eserler olduğunu göstermektedir. "Yahyâ Kemâl'e Nazîre" şiiri, klasik şiirin biçimsel disiplinini korumakla kalmayarak, aşk, iman, fenâ ve hakikat gibi tasavvufî temaları merkeze alarak hem ferdî hem de aşkın bir arayışa dönüşmektedir. Rauf, bu şiirinde Yahya Kemal'in edebî dilini, mazmunlarını ve şiirsel hafızasını çağdaş bir duyarlılıkla yeniden işlemektedir. Şiir, hem bir şairin diğerine duyduğu vefayı hem de gelenekle bağ kurma gayretini estetik bir bütünlük içerisinde sunmaktadır.

"Yahyâ Kemâl'e" adlı şiir ise Kemal'in dünyayı terkinden sonra yazılmış mersiye de göz kırpan, onun temsil ettiği edebiyat anlayışının ve kültürel duruşun kaybı üzerinden, modern şiirin yaşadığı yön kaybını ve genç kuşakların edebî köksüzlüğünü kritik eden bir lisanla vurgulanmaktadır. Yahya Kemal burada sadece bir şair değil, aynı zamanda "irfan meclisi"nin son temsilcisi, bir devrin edebî muhafızı olarak konumlandırılmaktadır. Bu iki şiir bir arada değerlendirildiğinde, Abdülfettah Rauf'un klasik şiir geleneğiyle kurduğu ilişkisinin, biçimsel bir sadâkatten çok daha fazlasını ihtiva ettiği görülmektedir. Rauf'un şiirleri, Yahya Kemal'in edebî mirasını sâdece yaşatmakla kalmayarak, beraberinde onu kendi poetik çerçevesinde yeniden kurma çabasıdır. Bu şiirsel hafızanın, mâzî ve âtînin yaşayan bir yorumla bugüne taşınmasıdır. Sonuç olarak, Abdülfettah Rauf'un bu şiirleri, nazire geleneğini yeniden canlandıran, şiirsel akrabalığı sürdüren ve modern Türk şiirinde klasik estetik bilincin devamlılığına katkı sağlayan metinlerdir. Rauf, şiirler aracılığıyla soylu bir akrabalık da kurma çabasıdadır. Edebiyat araştırmaları açısından bu tür şiirlerin, sadece metin düzeyinde değil, bununla

beraber bağlam, temsil ve etkileşim boyutlarında incelenmesi, hem şiir tarihine hem de edebî kimlik inşasına yönelik yeni kapılar aralamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ali, Mümin. *Berâber Yaşadığımız ve Yaşlandığımız Kavramlar*. Üsküp: Divan Yayıncılık, 2024.
- . *Köprü Dergisi Ekseninde Teşekkül Eden Makedonya Türk Edebiyatı (şiir)*. Üsküp: Divan Yayıncılık, 2022.
- . “Üsküplü Şair Abdülfettah Rauf’un Şiirlerinde İstanbul.” *Abdül-fettah Rauf: Şiiri, Düşünce Dünyası ve Hayatı*, Ed. Sevba Abdula, 315-326. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023.
- Aruçi, Muhammed. “Fettah Efendi.” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 12, Ankara: TDV Yayınları, 1995, 483-484.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. 29. Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi, 2012.
- Güncel Türkçe Sözlük. “Nazire.” Erişim Tarihi: 05. Mayıs 2025. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Karakuş, Ertuğrul. *Üsküp’ün Âkif’i: Balkan Şairi Üsküplü Abdülfettah Rauf’un Şiiri Üzerine Makaleler*. İstanbul: Kriter Yayınları, 2021.
- Kemal, Yahya. *Eski Şiirin Rüzgârıyla*. 18. Baskı, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2020.
- Köksal, M. Fatih. *Sana Benzer Güzel Olmaz: Divan Şiirinde Nazire*. 2. Baskı İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2018.
- Okay, Orhan. “Beyatlı, Yahya Kemal.” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 6, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992, 35-39.
- Abdülfettah Rauf. *Ey Yurdum*. Haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2023.
- . *Vardar*. Haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2022.
- . *Yine Vatan İçin*. Haz. Emre Aracı, Emrah Gökçe & Sevba Abdula. Üsküp: IDEFE Yayınları, 2021.